

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET MUTLU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2014/18240

Karar Tarihi : 18/4/2018

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Mehmet MUTLU

Vekili : Av. Hasan Cem YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, protesto gösterisine yapılan polis müdahalesi nedeniyle yaralanma meydana gelmesi ve buna ilişkin şikâyetin kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile sonuçsuz kalmasının kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

7. Gezi Parkı olaylarında yaralanan Berkin Elvan'ın tedavi gördüğü hastanede ölümü üzerine çeşitli sivil toplum örgütü, siyasi parti, dernek, oda, sendika ve öğrenci grupları basın açıklaması yapmak üzere 12/3/2014 tarihinde Ankara Kızılay Güvenpark'ta toplanma çağrısı yapmıştır. Bu kapsamda 1980 doğumlu olan başvurucu da çağrıya uyarak protesto gösterisine katılmıştır.

8. Anılan basın açıklaması ve gösterilere ilişkin olarak Ankara İl Emniyet Müdürlüğü tarafından hazırlanan 12/3/2014 tarihli olay tutanağına göre olaylar özetle şöyle gerçekleşmiştir:

a. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü; Berkin Elvan'ın ölümü üzerine çeşitli sivil toplum örgütü, siyasi parti, dernek, oda, sendika ve öğrenci gruplarının kanuna aykırı eylem yapacağını haber alması üzerine 12/3/2014 tarihinde saat 08.00'den itibaren Kızılay bölgesinde ve diğer hassas bölgelerde tedbirler almıştır.

b. Saat 11.20 sıralarında bir grup, Güvenpark'a gelerek ellerindeki dövizleri açıp beklemeye başlamıştır. Saat 11.30'da kırk kişilik lise öğrencisi bir grup da sloganlar atarak bölgeye gelmiş ve beklemekte olan gruba katılmıştır. Saat 11.45'ten itibaren bazı sendika yöneticileri de elli kişilik bir grupla Güvenpark'a gelmiştir.

c. Saat 11.50'den sonra grup içindeki sendika ve oda yöneticileri ile yönetim kurulu üyeleri açıklamalarda bulunmuşlardır.

ç. Saat 12.00'den itibaren katılımcılara destek vermek üzere birçok sivil toplum kuruluşu, öğrenci grupları da bölgeye gelmiş ve gösterici grup 1.200 kişiye ulaşmıştır.

d. Saat 12.20'de üzerlerinde cübbeleri ile Ankara Adliyesinden çıkan yaklaşık yüz kişilik avukat grubu Sıhhiye'den Güvenpark'a doğru kortej oluşturarak yürüyüşe başlamıştır. Bu grubun Güvenpark'ta beklemekte olan grupla birleşmesi sırasında Gazi Mustafa Kemal Bulvarı bir süre trafiğe kapatılmıştır. Daha sonra grubun kaldırırma yönelmesi ile yol, araç trafiğine açılmıştır.

e. Saat 12.50'de dört yüz elli kişilik bir grup da Güvenpark'ta bulunan gruba katılmıştır. Bu esnada da Kızılay Kavşağı bir süre araç trafiğine kapatılmıştır.

f. Saat 13.55'te katılan diğer gruplar ve kişilerle birlikte Güvenpark'ta bekleyen kişi sayısı 2.000'e ulaşmıştır.

g. Saat 14.00'te Güvenpark'ta bekleyen grup Atatürk Bulvarı'na Bakanlık istikametinden yola inerek yolu araç trafiğine kapatıp beklemeye başlamıştır. Bunun üzerine saat 14.10'da polis anons sistemiyle göstericilere eylemlerinin kanunsuz olduğu belirtilerek yolu açmaları ve dağılmaları gerektiği duyurulmuştur. Aynı şekilde gösteriye katılmayan kişilere ve basın mensuplarına yönelik olarak da güvenli alana geçmeleri uyarısında bulunulmuştur.

ğ. Saat 14.20'de ikazlara uymayan, dağılmamakta ısrar ederek yolu trafiğe açmayan ve polislere sapan, dolu soda şişesi, taş, sopa, havai fişek gibi cisimlerle saldıran göstericilere Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü personeli tarafından tazyikli su ve gaz sıkılmak suretiyle müdahale edilmiştir. Daha küçük gruplara ayrılan göstericiler özel binalara ve kamu binalarına, araçlara ve işyerlerine zarar vererek kontrolsüz bir şekilde kaçmaya başlamışlardır.

h. Saat 15.30'da yaklaşık iki yüz kişilik eylemci bir grubun tekrar toplanıp yolu araç trafiğine kapatarak kanunsuz eylemlerini sürdürmekte ısrar etmesi üzerine uyarı sonrası gruba müdahale edilmiştir.

i. Saat 18.15'te elli kişilik bir grubun bir sokakta barikat kurup ateş yakması üzerine polis, gruba müdahale etmiş ve barikatı yıkarak sokağı araç trafiğine açmıştır.

i. Anılan olaylar esnasında eylemlerini sonlandırmayan, yolu trafiğe kapatarak kamu düzenini bozan ve güvenliği tehlikeye sokan, ateş yakarak yollara barikat kuran ve eylemlerini sonlandırmayan yüz on dört kişi zor kullanılarak yakalanmış ve emniyet müdürlüğüne götürülmüştür.

j. Gün içinde Kızılay bölgesi dışında Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi çevresinde, Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü'nde, Mamak ilçesi Tuzluçayır bölgesinde yolları araç trafiğine kapatma ve polise saldırı olayları gerçekleşmiştir.

k. Tüm bu olaylar esnasında eylemciler tarafından kamu aracı ve özel araç, bina ve işyerlerine zarar verildiği gibi polis memurlarından birisinin kafasına taş isabet etmesi suretiyle iki polis memuru yaralanmıştır.

9. Anılan olaylar esnasında Cumhuriyet Başsavcılığı ile emniyet tutanaklarından ve başvuru sunuğu belgelerden gösteriye katılanlardan kaçının yaralandığına dair herhangi bir bilgi tespit edilememiştir.

10. Söz konusu eylem sırasında başvuru, Kızılay Meydanı'nda trafik akarken kavşağın ortasına oturup elindeki flamaı sallayarak tek başına oturma eylemi yapmıştır. Bunun üzerine Çevik Kuvvet polisi başvurucuya müdahale ederek kendisini gözaltına almıştır. Bu esnada başvuru, eylemine devam etmek istemiş ve polisler direnmiştir.

11. Başvuru, gözaltı işlemleri için Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesine götürülmüş; burada adli gözaltına alınırken giriş, serbest bırakılmadan önce ise hakkında çıkış raporu tutulmuştur. Bunun dışında başvuru, Ankara Numune Hastanesine başvurarak röntgen ve bilgisayarlı tomografi (BT) çektirmiştir. Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesinde hazırlanan 12/3/2014 tarihli giriş ve çıkışa dair iki ayrı rapora göre başvuru sağ el bileği iç yüzeyinde ve sol el bileği dorsal yüzeyinde 7-8 cm uzunluğunda lineer tarzda hiperemik cilt lezyonu, sol kaş lateral kısmında 1 cm'lik hiperemik cilt erezyonu, ağız içinde sağ bukkal bölgede mukoza defektleri, sol diz bölgesi iç kısmında 1x1 cm'lik hiperemi saptanmıştır.

12. Ankara Numune Hastanesinin 12/3/2014 tarihli epikriz formunda sağ ön kol ve el bilek grafilinde ve kafa bölgesi BT raporunda kemik yapılarda fraktür izlenmediği, akut iç kanama ile uyumlu görünüm saptanmadığı belirtilmiştir.

13. Başvuru aynı gün saat 20.00 sıralarında şüpheli sıfatıyla beyanı alınmış ve başvuru serbest bırakılmıştır. Daha sonra başvuru, yaralanmasından sorumlu olan ve kendisini darbeden polislerden şikâyetçi olmuştur. 18/3/2014 tarihinde Cumhuriyet savcısı, vekili yanında hazır bulunurken müşteki sıfatıyla başvuru beyanını almıştır.

14. Cumhuriyet savcısı başvuru ifadesini aldıktan sonra muayenesinin yapıp maruz kaldığı yaralanma ile ilgili olarak kesin doktor raporunun düzenlenmesi için başvurucuyu Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğüne sevk etmiştir.

15. Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü, kesin raporun verilebilmesi için başvuru yaralanmasından sonra olay günü Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesi

ve Ankara Numune Hastanesinde hazırlanan tıbbi evrakların gönderilmesini istemiştir. Bunun üzerine gelen evraktaki yukarıda anılan bulguları değerlendiren Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü 20/5/2014 tarihli raporunda, başvurunun yaralanmasının kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı ve basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde, hafif nitelikte olduğu sonucuna ulaşmıştır.

16. Öte yandan Cumhuriyet Savcılığı 25/3/2014 tarihli yazısı ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden olay günü Kızılay Meydanı'nda bulunan Güvenpark ve civarında gerçekleşen protesto gösterilerine ait MOBESE görüntüleri ile civardaki kamu kurum ve kuruluşlarının, işyerlerinin ve konutların görüntü kayıtlarının saat 12.00 ile 17.00 arasında kapsayacak şekilde temin edilerek gönderilmesini istemiştir. Bununla birlikte başvurucuyu gözaltına alan polislerin kimlik bilgilerinin tespit edilmesi ve ifade için Cumhuriyet Başsavcılığında hazır bulundurulması talimatı verilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı olaylarla ilgili açılmış soruşturma var ise soruşturma dosyasının onaylı suretlerinin de evraka eklenmesini istemiştir.

17. Cumhuriyet Başsavcılığının anılan taleplerine ilişkin olarak on üç adet DVD ile üç polisin kimlik bilgileri Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir. 16/4/2014 tarihinde şüpheli sıfatıyla beyanları alınan polisler, suçlamaları kabul etmemiş; başvurucuya orantılı güç kullandıklarını ve hakarete bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

18. Olaya ilişkin görüntü kayıtlarının bulunduğu on üç adet DVD incelenmek için bilirkişiye tevdi edilmiş ve bilirkişi 9/6/2014 tarihinde raporunu sunmuştur. Anılan raporda başvurunun saat 14.39'da Kızılay Meydanı'nda yol ortasına oturarak elindeki flama'yı salladığı, sonra üç polisin gelerek başvurucuyu kolundan tutarak yerden aldığı, başvurunun polislere direndiği, diğer polislere yardıma gelen bir polise tekme savurduğu ve bağırarak eylemine devam ettiği belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurunun bir polise tekme savurduğu ancak polislerin başvurucuya karşı herhangi bir darp eyleminin bulunmadığı tespit edilmiştir. Anılan görüntüler soruşturma dosyasından getirilerek Anayasa Mahkemesi tarafından izlenmiş ve bilirkişi raporu ile uyumlu olduğu görülmüştür.

19. Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma dosyasındaki evrakı inceledikten sonra 25/8/2014 tarihinde şüpheli polisler hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Gerekenin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Soruşturma evrakı ve alınan müştekiye ait adli tıp raporu içeriğinden olay sırasında polis memurlarına fiili olarak direnen ve saldırıda bulunan Mehmet MUTLU'nun etkisiz hale getirilerek yakalama işlemi yapıldığı sırada adli tıp raporunda belirtildiği şekilde basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif şekilde yaralandığının anlaşıldığı,

PVSK 16/1. Maddeye göre polisin, görevini yerine getirirken herhangi bir direnişle karşılaşması halinde zor kullanma yetkisi mevcuttur şeklinde hüküm bulunduğu, şüpheli polis memurlarının eyleminin hukuki sınırlar içerisinde kaldığı, Mehmet MUTLU'yu darp ettiklerine ve hakaret ettiklerine ilişkin iddia dışında somut delil bulunmadığı anlaşıldığından şüpheliler hakkında müsnet suçtan kovuşturma yapılmasına yer olmadığına,

... [karar verildi]"

20. Anılan karara yapılan itiraz, Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 9/10/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Karar, başvuruca 23/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 21/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Protesto gösterisine ilişkin olarak başvuruca hakkında başlatılan adli soruşturmanın akıbetine ilişkin olarak başvuruca herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 10. maddesi şöyledir:

"(Değişik fıkra: 03/08/2002 - 4771 S.K./5. md.) Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Bu bildirimde;

a) Toplantının amacı,

b) Toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri,

c) Düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri,

Belirtilir ve bildirim yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir.

Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur.

Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar saati bildirim verilme saati sayılır.

Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişse ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine durum hemen yazılı olarak bildirilir."

24. 2911 sayılı Kanun'un 22. maddesi şöyledir:

"Genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.

Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere valilik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur."

25. 2911 sayılı Kanun'un 24. maddesi şöyledir:

"(Değişik fıkra: 02/03/2014-6529 S.K./10. md) Kanuna uygun olarak başlayan bir toplantı veya gösteri yürüyüşü, daha sonra 23 üncü maddede belirtilen kanuna aykırı durumlardan bir veya birkaçının vuku bulması sebebiyle, Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşü hâline dönüşürse:

a) Düzenleme kurulu veya kurul başkanı toplantı veya gösteri yürüyüşünün sona erdiğini topluluğa ilan eder ve durumu derhâl yetkili kolluk amirine bildirir.

b) Düzenleme kurulunun veya kurul başkanının bu görevi yerine getirmemesi hâlinde, durum yetkili kolluk amiri tarafından mahallin en büyük mülki amirine bildirilir. Mahallin en büyük mülki amiri tarafından toplantının sona erdirilip erdirilmeyeceğine dair karar alınır.

c) Mahallin en büyük mülki amiri, yazılı veya acele hâllerde sonradan yazı ile teyit edilmek kaydıyla sözlü emirle, mahallin güvenlik amirlerini veya bunlardan birini görevlendirerek olay yerine gönderir.

Bu amir, topluluğa Kanuna uyularak dağılmalarını, dağılmazlarsa zor kullanılacağını ihtar eder. Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır. (Mülga cümle: 02/03/2014-6529 S.K./10. md)

Birinci fıkrada düzenlenen durumlarda güvenlik kuvvetlerine karşı fiili saldırı veya mukavemet veya korudukları yerlere ve kişilere karşı fiili saldırı hali mevcutsa, ihtar gerek olmaksızın zor kullanılır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne 23 üncü madde (b) bendinde yazılı silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların bulunması halinde bunlar güvenlik kuvvetlerince uzaklaştırılarak toplantı ve gösteri yürüyüşüne devam edilir. Ancak, bunların sayıları ve davranışları toplantı veya gösteri yürüyüşünü Kanuna aykırı addedilerek dağıtılmasını gerektirecek derecede ise yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların tanınması ve uzaklaştırılmasında düzenleme kurulu güvenlik kuvvetlerine yardım etmekle yükümlüdür.

Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülki amirine haber vermekle beraber, mevcut imkanlarla gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmaları, aksi halde zor kullanılarak dağıtılacakları ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır."

26. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesi şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direniş kırma amacıyla ve karacak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiginde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) *Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,*

b) *Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder.*

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

a) *Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,*

b) *Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,*

c) *Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,*

silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "dur" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir. "Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiginde silah kullanılabilir.

İkinci fıkrada yer alan;

a) Bedeni kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedeni gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.

Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.

Polis;

a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,

b) Bedeni kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,

c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,

silah kullanmaya yetkilidir.

Polis, yedinci fıkranın (c) bendi kapsamında silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde "dur" çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılmak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir."

27. İçişleri Bakanlığının yayımladığı 25/8/2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair Yönerge'de toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile ilgili olarak hazırlanması gereken planlar, bu planların uygulanmasında gözönünde bulundurulacak esaslar, toplantı ve gösteri yürüyüşleri öncesinde alınması gereken tedbirler, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale sırasında uygulanacak taktik, düzen ve genel prensipler ile müdahale sonrasında yapılması gereken işlemler belirlenmiştir.

B. Uluslararası Hukuk

1. Kötü Muamele Yasağı Yönünden

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörizmle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi Sözleşme'nin -mağdurların davranışlarından bağımsız olarak- işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiği belirtilmiştir. Kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediği içtihatlarda hatırlatılmıştır (Birçok karar arasından bkz. *Selmouni/Fransa*, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

30. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunu söyleyebilmek için eylemin "minimum ağırlık eşiği"ni aşması beklenir (Birçok karar arasından bkz. *Raninen/Finlandiya*, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; *Erdogan Yağız/Türkiye*, B. No: 27473/02, 6/3/2007 §§ 35-37; *Gafgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; *Costello-Roberts/Birleşik Krallık*, B. No: 13134/87, 25/3/1993 § 30). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (*Aksoy/Türkiye*, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 64; *Eğmez/Kıbrıs*, B. No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; *Krastanov/Bulgaristan*, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53). Ayrıca kötü muamelenin heyecanın ve duyguların yükseldiği bağlamda meydana gelip gelmediğinin tespiti de (*Eğmez/Kıbrıs*, § 53; *Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 104) dikkate alınması gereken diğer faktörlerdir.

31. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin “tartışılabilir” ve “makul şüphe uyandıran” kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Birçok karar arasından bkz. *Labita/İtalya*, § 131; *Tepe/Türkiye*, B. No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını ve yetkili makamların titizlikle ve çabuklukla çalışmasını gerektirmektedir (Birçok karar arasından bkz. *Mammadov/Azərbaycan*, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; *Çelik ve İmret/Türkiye*, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

32. Devletin bireyleri koruma yükümlülüğü sadece esasa ilişkin olmayıp usule ilişkin boyutu da içermektedir. Usule ilişkin yükümlülükler, Sözleşme'de

düzenlenen hakların teorik veya hayali olmayıp etkili ve uygulanabilir olmasının zorunlu bir sonucudur. Aksi takdirde polis veya diğer kamu görevlileri tarafından yapıldığı ileri sürülen kötü muamele yasağının ihlali iddialarının soruşturulması, kötü muamele yasağının temel ve mutlak niteliğine rağmen uygulamada etkisiz kalacak ve bazı durumlarda devlet görevlilerinin cezasız kalmasına yol açacaktır (*Assenov ve diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 102; *Labita/İtalya*, §§ 131-136).

33. AİHM, insan hakları ihlalleri ile ilgili iddialarda soruşturma yükümlülüğünün mutlaka iddiayı kabul etme anlamına gelmediğini ancak iddiaların ciddiye alınması ve adil bir sonucu garanti eden bir usulle soruşturulması gerektiğini birçok kararında dile getirmiştir (*Saçılık ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 43044/05, 45001/05, 5/7/2011, §§ 90, 91).

2. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı Yönünden

34. Sözleşme'nin "*Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü*" kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarının yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir."

35. AİHM, Sözleşme'nin 11. maddesinde düzenlenen barışçıl toplanma özgürlüğünün geniş anlamda örgütlenmeyi, yürüyüş veya gösteriye katılmayı (*Irçılığa ve Faşizme Karşı Hristiyanlar/Birleşik Krallık*, B. No: 8440/78, 16/7/1980), hareketsiz toplanmaları ve oturma eylemlerini (*G./Almanya*, B. No: 13079/87, 6/3/1989), resmî veya gayriresmî özel veya herkese açık organizasyonları kapsadığını kabul etmektedir.

36. Sözleşme'nin 11. maddesi "barışçıl" toplanmaları koruma altına almaktadır. 11. maddenin kapsamının bu temel sınırlaması, şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösterileri barışçıl toplanma kavramı dışında bırakmaktadır (*Stankov ve Birleşik Makedonya Örgütü İlinden/Bulgaristan*, B. No: 29221/95 ve 29225/95, 2/10/2001, § 77; *Birleşik Makedonya Örgütü İlinden ve Ivanov/Bulgaristan*, B. No: 44079/98, 20/10/2005, § 99).

37. AİHM, 11. maddede korunan haklara keyfi müdahalenin engellenmesi için taraf devletlerin negatif yükümlülüğünün olduğunu belirtmiştir (*Wilson, Gazeteciler Ulusal Birliği ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 30668/96, 30671/96 ve 30678/96, 2/7/2002, § 41). Bu müdahale etmeme yükümlülüğünün istisnası 11. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sınırlama sebepleridir.

38. Toplanma hakkının barışçıl niteliği genel olarak bir bütün hâlinde değerlendirilerek ortaya konulmalıdır. Bunun dışında toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılanların bir kısmının şiddete başvurması diğerleri açısından bu hakka müdahaleyi

meşru kılmaz (*Ezelin/Fransa*, B. No: 11800/85, 26/4/1991, § 41). Bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün yasa dışı olması veya yasalara aykırı olarak düzenlenmesi de tek başına toplantı veya yürüyüşün barışçıl niteliğini ortadan kaldırmaz (*Oya Ataman/Türkiye*, § 39). Dolayısıyla halka açık yerde yapılan her türlü gösterinin günlük hayatın akışında belli bir karışıklığa sebep olabileceği ve düşmanca tepkilere yol açabileceği açıktır. Bu durumların varlığı toplantı hakkının ihlal edilmesini haklı gösteremez (*Achougian/Ermenistan*, B. No: 33268/03, 7/7/2008, § 90; *Berladir ve diğerleri/Rusya*, B. No: 34202/06, 10/7/2012, §§ 38-43; *Disk ve Kesk/Türkiye*, B. No: 38676/08, 27/11/2012, § 29).

39. Diğer taraftan toplantı hakkındaki “sınırlama” kavramı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi sadece hakkın kullanılmasından önceki bazı önleyici tedbirleri değil hakkın kullanılması sırasında veya kullanıldıktan sonra yapılan muameleleri de kapsar (*Ezelin/Fransa*, § 39).

40. AİHM, gösterileri engellemek amacıyla güvenlik güçleri tarafından yapılan sert müdahalenin şeklinin, kullanılan araçların ve bu müdahalenin orantılılığının barışçıl gösterilere meşru olarak katılmak isteyenler üzerinde caydırıcı etki yapacağını belirtmiştir (*Süleyman Çelebi ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 37273/10 vd., 24/5/2016, § 116).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Mahkemenin 18/4/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

42. Başvurucu; Gezi Parkı olayları esnasında yaralanan Berkin Elvan'ın vefatı üzerine 12/3/2014 tarihinde değişik sivil toplum kuruluşlarının basın açıklaması yapmak üzere Ankara Kızılay'da toplanma çağırısına uyarak gösteri yürüyüşüne katıldığını, trafiği kapatmaksızın sessiz oturma eylemi yaptığı sırada polis tarafından yakalandığını ve darbedildiğini, kendisine sinkaflı küfürler edildiğini, göznlüğünün kırıldığını, buna ilişkin şikâyetiyle ilgili yapılan soruşturmanın eksik ve hatalı olarak kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile sonuçsuz bırakıldığını belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve soruşturmanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

43. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu tarafından Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile bağlantı kurularak ileri sürülen iddiaların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve inceleme bu kapsamda yapılmıştır.

44. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağını ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

46. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

47. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81).

48. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95).

49. Aynı şekilde bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 83).

50. Belirtilmelidir ki Anayasa'nın 17. maddesi, bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak bu tür bir güç, sadece kaçınılmaz ve asla aşırı olmamak kaydıyla kullanılabilir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilen yasağı ihlal edecektir. Buna göre yakalama sırasında kötü muamele yapıldığı iddiaları

değerlendirilirken güc kullanmayı gerektiren bir durumun olup olmadığı ve kullanılan gücün orantılı olup olmadığı gözetilmelidir (*Gülşah Öztürk ve diğerleri*, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 52).

51. Sadece sınırları belli bazı durumlarda güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilebilmektedir. Bu kapsamda, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yakalamayı gerektiren durumlarda ve gösteriye katılanların kendi tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak mümkündür. Ancak bu durumda dahi bu tür bir güce sadece kaçınılmaz hâllerde ve orantılı olmak koşuluyla başvurulabilir (*Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 82)

52. Somut olayda başvuru, Gezi Parkı olayları olarak bilinen olaylar sırasında yaralanan Berkin Elvan'ın vefatı üzerine düzenlenen basın açıklaması ve gösteri yürüyüşüne katılarak, trafiği kapatmaksızın sessiz oturma eylemi yapması üzerine polisin haksız ve orantısız olarak müdahalede bulunduğunu ve kendisini gözaltına aldığı ileri sürmüştür. Başvurucunun gözaltına alınmasına ilişkin emniyet tutanaklarında başvurunun eylem sırasında Kızılay Meydanı'nda trafik akarken kavşağın ortasına oturup elindeki flamayı sallayarak tek başına oturma eylemi yaptığı ve bunun üzerine kendisine müdahale edilerek gözaltına alındığı belirtilmiştir.

53. Başvuru, gözaltına alındıktan sonra aynı gün içinde serbest bırakılmıştır. Adli giriş-çıkış raporlarına göre sağ el bileği iç yüzeyinde ve sol el bileği dorsal yüzeyinde 7-8 cm uzunluğunda lineer tarzda hiperemik cilt lezyonu, sol kaş lateral kısmında 1 cm'lik hiperemik cilt erezyonu, ağız içinde sağ bukkal bölgede mukoza defektleri, sol diz bölgesi iç kısmında 1x1 cm'lik hiperemi saptanmıştır. Bu raporlar kapsamında Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü, 20/5/2014 tarihli raporunda başvurunun yaralanmasının kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı ve basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde, hafif nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

54. Cumhuriyet Başsavcılığı başvurunun 18/3/2014 tarihinde beyanını almış ve soruşturma sonucunda güvenlik güçlerinin müdahalesinin yasal zor kullanma yetkisinin kullanılması ve sınırları kapsamında kaldığını kabulü ile takipsizlik kararı vermiştir (bkz. § 20). Bahse konu kararda, başvurunun yaralanmasının müdahale dışında başka bir olaydan kaynakladığına dair herhangi bir iddia değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla başvurunun yaralanmasının güvenlik güçlerinin yakalama ve gözaltı için müdahalesi ile gerçekleştiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesince incelemesi gereken husus polisin müdahalesinin gerekli olup olmadığı ve gerekli ise ölçülü olup olmadığıdır.

55. Somut olayda, başvurunun kötü muamele iddialarına konu yaralama ve hakaret iddialarının polisin gözaltına alma işlemi esnasında meydana geldiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvuru, yaralanmasına ilişkin olarak gözaltı giriş çıkış raporlarına (bkz. § 12) ve Ankara Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nün hazırladığı rapora (bkz. § 16) itiraz etmemiştir. Öte yandan başvuru, polisin hakaret ettiği ve gözaltıyı kıldığına ilişkin olarak iddialarını incelemeye değer kılacak herhangi bir delil ortaya koymamıştır. Dolayısıyla başvurunun iddiaları, kötü muamele iddialarının polisin başvuru gözetimine alınması sırasında gerçekleştiğinin kabulü ve maddi sonuçları açısından herhangi bir ihtilaf tespit edilemeyen olaylar çerçevesinde incelenmiştir (Benzer bir değerlendirme için bkz. *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, § 54).

56. Başvurucu, değişik sivil toplum örgütlerinin çağrısı kapsamında Berkin Elvan'ın ölümüyle ilgili yapılan gösterilere katılmıştır. Başvurucunun gösteriye ne zaman katıldığı tespit edilememiş olmasına rağmen (Bu konuda başvurucunun herhangi bir iddiası olmadığı gibi soruşturma dosyasında da herhangi bir tespit bulunmamıştır.) Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün olaya ilişkin tutanaklarına göre 11.20 sıralarında katılımcılar Kızılay Güvenpark'ta toplanmaya başlamışlardır. 11.50'den sonra grup içinde bulunan sendika ve oda yöneticileri, yönetim kurulu üyeleri açıklamalarda bulunmuşlardır. Saat 13.55'e kadar değişik gruplarda protesto yürüyüşleriyle gösteriye katılmış Güvenpark'ta bekleyen kişi sayısı 2.000'e ulaşmıştır.

57. Saat 14.20'de dağın dağın uyarılarına uymayan ve dağılmamakta ısrar ederek yolu trafiğe açmayan ve polislere sapan, dolu soda şişesi, taş, sopa, havai fişek gibi cisimlerle saldıran göstericilere tazyikli su ve gaz sıkılmak suretiyle müdahale edildiği belirtilmiştir. Tutanaklara göre daha küçük gruplara ayrılan göstericiler özel binalara ve kamuya ait binalara, araçlara ve işyerlerine zarar vererek kontrolsüz bir şekilde kaçmaya başlamışlardır. Saat 15.30'da yaklaşık 200 kişilik eylemci bir grubun tekrar toplanarak yolu araç trafiğine kapatarak eylemlerini sürdürmekte ısrar etmeleri üzerine gruba müdahale edilmiştir.

58. Anılan olaylar esnasında eylemlerini sonlandırmayan yolu trafiğe kapatarak kamu düzenini bozan ve güvenliği tehlikeye sokarak ateş yakarak yollara barikat kuran ve eylemlerini sonlandırmayan 114 kişi zor kullanmak suretiyle yakalanarak emniyet müdürlüğüne götürülmüştür. Eylemciler tarafından kamu aracı ve özel araç, bina ve işyerlerine zarar verildiği gibi iki polis memurunun da yaralandığı belirtilmiştir.

59. Polis tutanaklarına göre yukarıda ifade edilen olaylar esnasında saat 14.39'da başvuru Kızılay Meydanı'nda Atatürk Bulvarı üzerine tek başına oturarak elindeki flamayı sallamaya başlamıştır. Başvurucu, kamera görüntülerinde de tespit edilen yoğun trafik akışı devam ederken tek başına oturma eylemi yapmaya başladıktan sonra polis tarafından başvurucuya müdahale edilerek yoldan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu sırada başvurucunun yoldan kalkmamakta ısrar etmesi üzerine başvuru polisler tarafından taşınarak yoldan uzaklaştırılmış ve başvurucuya gözaltı işlemi uygulanmıştır. Başvurucu, yardıma gelen bir polise de tekme savurmuştur. Bu tespitler kamera kayıtları ve bilirkişi raporunda açıkça görülmektedir.

60. Toplanma özgürlüğü'nün kullanımından kaynaklı kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşınması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilecekleri kabul edilmelidir. Alınan tedbirler, durumun özelliklerine ve gerekliliklerine göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir. Alınan bu tedbirlere aykırı, barışçıl olmayan toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılınması veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de cezalar verilebilir (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 81; toplanma hakkına kamu düzeninin bozulması nedeniyle yapılan bir müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğuna karar verildiği bir başvuru için bkz. *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, §§ 76-86).

61. Güvenlik güçlerinin aldığı tedbirler kapsamında gösteriye müdahalenin gerekliliği değerlendirilirken gözetilmesi gereken en önemli husus gösterinin barışçıl olup olmadığının tespit edilmesidir. Gösterinin barışçıl olup olmadığı hususu kötü muamele yasağı kapsamında güvenlik güçlerinin müdahalesinin gerekliliği için önemli bir kriter olmakla birlikte barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

kapsamında bir eylem olup olmadığı açısından da gözetilmesi gereken bir husustur. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası ile 34. maddesinin kesiştiği bu alanın belirlenmesi önemlidir.

62. Öte yandan "*Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.*" biçimindeki Anayasa'nın 12. maddesinin ikinci fıkrası, kişilerin temel hak ve hürriyetleri kullanırlarken sahip oldukları ödev ve sorumluluklara gönderme yapar. Anayasa'nın 12. maddesi, hak ve özgürlükler ile ödev ve sorumluluklar arasında içsel olarak var olan bağlantıyı vurgulamaktadır. Ödev ve sorumluluklar, somut başvurudaki gibi ödev ve sorumluluğunu yerine getirmedeği iddia edilen kimselerin bir temel hak veya özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin şikâyetlerinde özellikle önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan şikâyetlerin çözümlenmesi sırasında, bireylerin sahip olduğu ödev ve sorumlulukları gözönünde bulundurur. Bireylerin hak ve özgürlüklerinden tümüyle yararlanmaları, sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmaları ile bağlantılı olduğunun kabul edilmesi gerekir.

63. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenleme ile 12. maddesindeki düzenleme, toplanma hakkı kapsamında barışçıl amaçlarla yapılan bir eyleme hiçbir şekilde müdahale edilemeyeceği anlamı taşımamaktadır. Barışçıl amaçlarla düzenlenen eylemler açısından da kamu düzeninin ciddi bir şekilde bozulması veya bozulma ihtimalinin bulunması somut olayın şartları da gözetilerek güvenlik güçlerinin müdahalesini haklı kılabılır. Somut olayın şartları açısından devletin takdir alanının bulunduğu unutulmamalıdır. Ancak her durumda müdahalenin orantılı olması gerekmektedir.

64. Başvuru konusu olayda polisin zor kullanma yetkisini, başka bir ifade ile güç kullanmasını gerektiren bir durum olup olmadığı değerlendirilirken öncelikle başvurucunun olay esnasındaki tutumu esas alınmalıdır. Bu değerlendirmede başvurucunun gözaltına alınmasının gerekip gerekmediği kötü muamele yasağının incelemesi açısından önemli değildir. Nitekim tek başına gözaltına alma kötü muamele yasağının ihlali olarak değerlendirilemez. Ancak olayın şartları çerçevesinde gözaltına alınma; kişinin konumu, gözaltına alındığı yer ve zaman açısından bir kötü muamele oluşturabilir.

65. Başvurucunun diğer göstericilerden ayrılarak tek başına yoğun trafik akışı olan Atatürk Bulvarı üzerinde oturma eylemine başlaması hem kendisinin hem de araç sürücülerinin güvenliğini tehlikeye atmıştır. Bu şekilde sorumsuz hareketlerle can ve mal güvenliği için risk oluşturan eylemlere karşı polisin müdahale etmesi beklenen makul bir durumdur. Başvurucunun trafiği kapamadığına yönelik iddiaları yaptığı eylemi meşrulaştıracak bir durum olarak kabul edilemez. Kamu düzeninin bu şekilde bozulması diğer kişiler açısından katlanılması gereken bir rahatsızlık olarak değerlendirilemez.

66. Öte yandan başvurucu, polisin kendisini yoldan kaldırma çabasına karşı direnerek karşı durmaya çalışmış ve yardıma gelen bir polise de tekme savurmuştur. Bunun üzerine polis tarafından zor kullanma yetkisinin gerekli olduğu açıktır. Kamera kayıtları ve bilirkişi raporu incelendiğinde kullanılan gücün başvurucunun direncini kırmaktan öte olduğu görülmüştür. Başvurucunun alınan doktor raporunda hiperemi ve lezyondan bahsedilmiş ise de söz konusu yaraların el, kol ve diz bölgesinde olduğu açıktır. Dolayısıyla Adli Tıp raporunda belirtilen yaraların polisin başvurucuyu

gözüne almak için güç kullanması sonucu ortaya çıkması muhtemel yaralar ile uyumlu olduğu söylenebilir. Her ne kadar başvuru, kameraların olmadığı bir alanda daha sonra polislerin kendisini darbettiğini ileri sürmüş ise de yaraların mahiyetinin iddialarını doğrular nitelikte olmadığı açıktır. Dolayısıyla başvuru yaranması ile ilgili olarak polisin kullandığı gücün Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline neden olacak şekilde gereksiz ve ölçsüz olduğu söylenemez.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurucuya yapılan müdahale ile Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

68. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesinin maddi boyutunun ihlaline ilişkin asgari eşiğin aşılmadığı yönünde varılan tespitler gözönünde bulundurulduğunda (bkz. §§ 57-67) anılan maddenin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaların ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir (Benzer yöndeki karar için bkz. *Gülşah Öztürk ve diğerleri*, § 61).

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

69. Başvurucu; Gezi Parkı olayları esnasında yaralanan Berkin Elvan'ın vefatı üzerine 12/3/2014 tarihinde değişik sivil toplum kuruluşlarının basın açıklaması yapmak için Ankara Kızılay'da toplanma çağrısına uyarak gösteri yürüyüşüne katıldığını, trafiği kapatmaksızın sessiz oturma eyleminin polisin ölçsüz müdahalesi ile dağıtıldığını ve bu esnada kendisine fiziksel müdahalede bulunulduğunu belirterek Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ve 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

70. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu tarafından Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile bağlantı kurularak ileri sürdüğü iddiaların Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve inceleme bu kapsamda yapılmıştır.

71. Anayasa'nın 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

72. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yönelik iddialar açısından toplantıya yapılan müdahalelere ve müdahale sonucundaki yaralanmalara ilişkin olarak adli makamlara yapılacak şikâyetleri, bir bütün hâlinde toplantı ve gösteri yürüyüşü

hakkı ile kötü muamele yasağına ilişkin başvuru olarak kabul etmek gerekir (Benzer yöndeki karar için bkz. *Ali Rıza Özer ve diğeri*, § 94). Nitekim bir toplantı ve gösteri yürüyüşüne polislin müdahalesi ile meydana gelen sonuçlar açısından kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının aynı anda ihlal edilmesi mümkündür. Mevcut başvuru gibi şikâyetlerde, kötü muamele yasağı ile toplantı hakkını birbirinden ayırmanın zorluğu bireysel başvuruda bulunabilmek için her iki hak için ayrı ayrı başvuru yolu gösterilmesini anlamsız kılmaktadır. Nitekim başvuruçunun kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik yapılan müdahalelere dair şikâyetinde iki iddia birlikte ileri sürüldüğünden Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturmayı aynı temelde incelemektedir. Bu nedenle her iki hak için ayrı yargılama mercilerine başvurulmasını beklemek hak ihlali iddiasına konu olayların aydınlatılmasında ve hakların özünün korunmasında yetersiz ve gereksiz bir sonuca yol açabilecektir (*Onur Cingil*, B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 61).

73. Bu nedenle mevcut başvuru gibi toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kötü muamele yasağının aynı müdahale kapsamında ihlal edildiğine ilişkin başvurularda, kötü muamele yasağına neden olduğu iddia edilen müdahaleyi gerçekleştirenlere karşı Cumhuriyet başsavcılığına yapılan şikâyet tüketilmesi gereken başvuru yolu olarak kabul edilmektedir (*Onur Cingil*, § 62).

74. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

75. Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu hak, Anayasa'nın 25. ve 26. maddelerinde düzenlenen ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde elzem olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır. Bu kapsamda kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmeli, dolayısıyla ifade özgürlüğünün siyasi ve kamu yararını ilgilendiren konularda sınırlandırılmasının daha dar kapsamda olması toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının uygulamasında da gözetilmelidir. Bu sebeple demokratik bir toplumda güvence altına alınan temel haklardan biri olan bu hak dar yorumlanmamalıdır (*Ali Rıza Özer ve diğeri*, § 115).

76. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve ifade özgürlüğü, demokratik toplumunun en temel değerleri arasındadır. Demokrasinin özünde açık bir tartışma ortamıyla sorunları çözebilme gücü yer almaktadır. Şiddete teşvik ve demokrasinin ilkelerini ortadan kaldırma durumları dışında toplantı ve ifade özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler, yetkililerin eylemlerde kullanılan ifadeler ve bakış açılarını şaşırtıcı ve kabul edilemez olarak değerlendirdiği ya da eylemlerin yasa dışı olduğu durumlarda dahi demokrasiye zarar verir. Hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesine imkân verilmelidir (*Ali Rıza Özer ve diğeri*, § 117).

77. Anayasa'nın 34. maddesi; fikirlerin silahsız ve saldırsız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Kolektif bir şekilde kullanılan bu hak, düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilerle şiddeti dışlayan yöntemlerle düşünceleri açıklama imkânı vermektedir. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışında kalmaktadır. Bu kapsamda toplanma hakkının amacı şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır (*Ali Rıza Özer ve diğeri*, § 118).

78. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası, bazı durumlarda toplanma hakkının sınırlandırılabilmesini kabul etmiştir. Aynı şekilde Sözleşme'nin 11. maddesinin ikinci fıkrasında da sınırlama nedenleri öngörülmüştür. Bu kapsamda toplantı hakkına getirilecek her türlü sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ön şarttır. Kanunun öngördüğü durumlarda dahi bu hakka müdahalenin meşru amaçlar çerçevesinde olması gerekmektedir. Meşru amaçlar, 34. maddede "*millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*" olarak belirtilmiştir. Sözleşme'de de benzer bir şekilde düzenleme yapılmıştır. Meşru amaçlar çerçevesinde kanun ile yapılacak sınırlamalar dahi Anayasa'nın 13. maddesi gereğince Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Dolayısıyla toplantı hakkına müdahale demokratik toplum için gereklilik arz etmelidir. Son olarak müdahale, meşru amaçları gerçekleştirmek için ölçülü olmak zorundadır.

79. Ölçülülük kriteri, Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile barışçıl toplanma hakkı arasındaki dengenin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek için kullanılmaktadır. Bu kriter, her somut olayın koşulları gözetilerek değerlendirilmelidir.

80. Diğer taraftan toplantı hakkı çerçevesindeki "sınırlama" kavramı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi sadece hakkın kullanılmasından önceki bazı önleyici tedbirleri değil hakkın kullanılması sırasında veya kullanıldıktan sonra yapılan muameleleri de kapsar. Dolayısıyla barışçıl bir gösteri sırasında yapılanlar veya gösteri sonrasında katılımcılara yönelik soruşturma ve cezalandırmalar da toplantı hakkının kullanılmasını sınırlayan davranışlar olarak kabul edilebilir (*Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, §§ 70-72).

81. Açıklanan ilkeler ışığında başvuruya konu olayda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde öncelikle müdahalenin mevcut olup olmadığının, sonrasında ise müdahalenin haklı sebeplere dayanıp dayanmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

i. Müdahalenin Varlığı

82. Başvurucu, Ankara Kızılay Meydanı'ndaki Atatürk Bulvarı'nda oturma eylemi yapmış ve polis bu eylemi sonlandırarak başvuruçuyu gözaltına almıştır. Başvurucunun şiddete karıştığına yönelik bir bulgu bulunmadığı gözetildiğinde barışçıl olmadığı söylenemeyecek eylemine karşı (bkz. § 60) yaralanmasına neden olacak şekilde polisin fiziki müdahalede bulunması ve böylelikle gösteriye son vermesi toplanma hakkına yönelik bir müdahale kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

83. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülmeye, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

84. Başvuru konusu eylemde müdahalenin yasal dayanağı 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesi ve 2911 sayılı Kanun'un 22. ve 24. maddeleridir. 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde polisin hangi durumlarda zor ve silah kullanabileceği, bunun hangi ölçüde olacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve ölçülü olarak zor kullanmaya yetkilidir. Bu yetki sadece polisin direnen kişilere karşı bedensel kuvvet kullanmasını değil maddi güç kapsamında kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları gibi bazı araçların da kullanılmasını içerir. Diğer taraftan Emniyet Genel Müdürlüğünün yayımladığı Yönerge'de (bkz. § 28) toplumsal olaylara müdahalede gözetilecek hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında toplanma hakkının sınırlandırılmasında ve müdahale usulünde izlenecek hususlarda gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu sebeple somut olayda toplanma hakkına müdahalenin "kanunilik" unsuru mevcuttur.

(2) Meşru Amaç

85. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "*milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*" amaçlarına yönelik olması gerekir.

86. Eyleme yönelik müdahalenin hangi amaçla yapıldığına ilişkin Cumhuriyet Başsavcılığının kararı incelendiğinde amacın kamu düzeninin bozulmasını engellemek olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuru konusu olayda Anayasa'nın 34. maddesi gereğince polisin yaptığı müdahalenin meşru bir amaç taşıdığı kabul edilmelidir.

(3) Demokratik Bir Toplumda Gerekli Olma ve Ölçülülük

87. Başvurucunun toplanma hakkını kullanmasına müdahale edilmesinin "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığı hususunda öncelikle belirtilmesi gereken hükümetin politikaları ile ilgili olarak bireylerin tepkilerini barışçıl yöntemlerle ortaya koymalarının çoğulcu demokrasilerin karakteristik özelliği olduğudur. Bu kapsamda siyasi konulardaki fikir ayrılıklarında azınlık veya muhalif düşüncelerin kendini ifade edebilmesine fırsat verilmesi demokratik bir devletin yükümlülüğüdür. Devletin barışçıl amaçlarla yapılan toplantı düzenleme ve toplantıya katılma özgürlüğünü korumakla kalmaması, ayrıca bu hakkın kullanımını engelleyen, makul olmayan dolaylı sınırlamalar koymaması da gerekmektedir.

88. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kamu otoritelerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sınırlandırılmasında belirli bir takdir alanına sahip olduğu açıktır. Ancak bu takdir alanının Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak kullanılmaması gerekir. Bu bağlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına ilişkin iddiaları incelerken Anayasa Mahkemesinin görevi, ilgili kamu otoritelerinin takdir payını makul, dikkatli ve iyi niyet çerçevesinde kullanıp kullanmadıklarını değerlendirmektir. Ayrıca şikâyete konu müdahaleyi bir bütün olarak inceleyip meşru amacın gerçekleşmesine yönelik olarak müdahalenin amacın gerçekleştirilmesi için ölçülü olup olmadığını ve müdahale gerekçelerinin "ilgili ve yeterli" olup olmadığını belirlemektir. Böylelikle kamu otoritelerinin şikâyete konu olayda aldıkları kararların Anayasa'nın 34. maddesine uygun olup olmadığı tespit edilebilecektir.

89. Öte yandan barışçıl bir gösterinin güvenlik güçleri tarafından dağıtılması tek başına toplanma hakkının ihlali olarak değerlendirilemez (bkz. § 90). Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlama nedenleri barışçıl toplantılarının sınırlandırılmasına ilişkindir. Sınırlandırma kavramının sadece gösterinin engellenmesi olmayıp devam etmekte olan bir gösterinin sonlandırılması ve buna karşı direnen göstericilerin dağıtılmasını da kapsadığı konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu tür bir durumda Anayasa Mahkemesinin denetleyeceği ilk husus, yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşünün hangi gerekçeyle sonlandırıldığı ve kamu makamlarının bu yöndeki değerlendirmelerinin gerçeklik değeri taşıyıp taşımadığı olacaktır (Kırş. için bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 88). Gerçeklik değeri sadece Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan durumların gerçekleşip gerçekleşmediğini değil bu yönde bir tehlikenin olup olmadığını da kapsamaktadır.

90. Başvuru konusu olayda ilk olarak Anayasa Mahkemesinin yalnızca usulüne uygun olarak tertip edilmemiş bir toplantının veya gösteri yürüyüşünün varlığını temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli kabul edemeyeceği hatırlanmalıdır (*Osman Erbil*, §§ 65, 66).

91. Gezi Parkı olayları sırasında yaralanan Berkin Elvan'ın vefat etmesiyle ilgili olarak değişik sivil toplum kuruluşlarının basın açıklamaları yapmaları üzerine başvurucunun içinde bulunduğu grup gösteri yürüyüşü yapmak istemiştir. Bu bağlamda başvurucunun içinde bulunduğu grubun Gezi Parkı olayları sırasında meydana gelen bir olaya yönelik olarak muhalif fikirlerini toplu olarak ifade etme çabası demokratik bir toplumda saygı ile karşılanmalıdır. Dolayısıyla bu gibi durumlarda devletin daha sabırlı ve hoşgörülü bir tutum takınması beklenmelidir.

92. Başvurucu, genel olarak polisin gösteriye müdahale etmesinden değil kendisinin diğer göstericilerden ayrılarak başlattığı oturma eylemine müdahale edilmesinden şikâyetçi olmuştur. Bu nedenle başvurucunun iddiaları kendi eylemi ile sınırlı incelenmiştir.

93. Somut olayda toplanma hakkına yönelik yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olması için kamu düzeninin bozulup bozulmadığının veya bozulma tehlikesinin olup olmadığını belirlemek gerekmektedir. Bu belirlemede kamu otoritelerinin takdir alanını keyfi kullanıp kullanmadıklarının ortaya konulması

önemlidir. Başvurucunun yoğun bir şekilde trafiğin aktığı esnada yola oturarak eylem yapması polisin kamu düzenini sağlamak için eylemci grubu durdurması için gerekçe oluşturmuştur. Nitekim polis, başvurucuya müdahale ederek yolun trafiğe kapanmasını ve başvurucunun kamu düzenini bozucu hareketlerini engellemiştir.

94. Öte yandan başvurucunun içinde bulunduğu grup saat 11.20 sıralarında toplanmaya başlamış, saat 11.50'de basın açıklamalarında bulunmuştur. Saat 14.00'te katılımcıların Atatürk Bulvarı'nı trafiğe kapatmaya başlamasına kadar polisin herhangi bir müdahalede bulunduğu dair bir iddia da bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun görüşlerini ifade etmesine ve kamuoyuna duyurmasına imkân verilmediği söylenemez. Başvurucunun içinde bulunduğu grup ile birlikte barışçıl toplantı ve gösteri düzenleme haklarını kullanmaları için saat 11.20'den 14.00'e kadar beklenmesinden de anlaşılacağı üzere makul olan sabır ve hoşgörünün gösterilmediği, başvurucuya endişelerini ve muhalif görüşlerini dile getirme fırsatı verilmediği, Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanamadıkları ya da yapılan müdahalelerle bu hakkın etkisiz olabilecek şekilde sınırlandırıldığı söylenemez.

95. Öte yandan toplanma hakkına müdahale kapsamında güvenlik için gerekliliğin ve kamu düzeninin aşırı bozulma riskinin olup olmadığını değerlendirme yetkisi öncelikle polise aittir ve onların takdir alanında kalmaktadır. Ancak kamu görevlilerinin toplanma hakkına yönelik bu tür müdahalelerin haklı ve gerekli olduğunu (polis raporlarında, iddianamelerde veya derece mahkemelerinin gerekçelerinde) göstermesi gerekir (bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 92). Anayasa Mahkemesinin bu konudaki denetimini kamu görevlilerinin ortaya koyduğu gerekçeleri üzerinden yapması gerekmektedir.

96. Somut olayda Anayasa Mahkemesi tarafından izlenen kamera görüntüleri değerlendirildiğinde yolda oturma eylemi yapmasından önce başvurucuya yönelik herhangi bir müdahalede bulunulduğuna dair Anayasa Mahkemesi bir tespit bulunmadığı gibi başvurucu da bu yönde bir iddia ileri sürmemiştir. Başvurucunun gözaltına alınması kararının temel olarak Atatürk Bulvarı'nda yoğun akan trafikte, yolu oturma eylemi ile kapatarak protesto gösterisinin amacını aşan bir şekilde ve kamu düzenini bozacak nitelikte hareket etmesi üzerine verildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla polisin gözaltına alma kararının haklı ve gerekli olduğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

97. Kötü muamele yasağı kapsamında polisin zor kullanma yetkisini kullanırken ölçülü şekilde davrandığının kabulü (bkz. §§ 57-68) ve gözaltının aynı günün akşamı sonlandırılması, toplanma hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olmadığı sonucuna ulaştırmıştır.

98. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerin başvuruçuların üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE
18/4/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ